

Ключові слова: електронний підручник, електронне видання, інформаційне середовище, електронний ресурс.

Список літератури

1. Ливенец М.А. Реализация процесса внедрения электронных учебников в школе [Электронный ресурс] / Ливенец М.А., Кудимова Н.В., Утюпина Г.В. – Режим доступа : <https://sites.google.com/site/vnedrenieelektronnyhucebnikov/> (дата обращения : 24.04.2017). – Название с экрана.
2. Наконечна Л.М. Електронні освітні ресурси : методичні рекомендації / упоряд. Л.М. Наконечна, В.В. Лобода, Л.Г. Петрова. – Суми : НВВ КЗСОІППО, 2016. – 64 с.
3. Про затвердження Положення про електронні освітні ресурси : наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 1060 від 01.10.2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1695-12> (дата звернення : 24.04.2017). – Назва з екрану.
4. Видання електронні. Основні види та вихідні відомості : ДСТУ 7157:2010. – [Чинний від 1996-01-01]. – К. : Держспоживстандарт України, 2010. – (Національні стандарти України). – 18 с.
5. Єсіна О.Г. Електронні підручники : переваги та недоліки використання [Електронний ресурс] / О.Г. Єсіна, Л.М. Лінгур // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2012. – Вип. 1. – С. 181–186. – Режим доступу : http://vsed.oneu.edu.ua/files/full/1_44_2012/181-186.pdf (дата звернення : 24.04.2017). – Назва з екрану.

Ляшенко О. І.,

*доктор педагогічних наук, професор,
академік-секретар Відділення
загальної середньої освіти НАПН України*

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ПРОЄКТУВАННЯ ЗМІСТУ БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Позитивну роль у формуванні сучасного змісту шкільної освіти відіграв запроваджений механізм стандартизації освіти: починаючи з 2001 року, в українській школі реалізовано два покоління освітніх стандартів, нині створюється третє покоління стандартів середньої освіти.

Модернізація змісту української освіти має відповідати тим змінам, що відбуваються у світових освітніх системах на даному етапі їх розвитку. Насамперед це передбачає перехід від знаннєвої до компетентнісної парадигми, яка акцентує увагу на здатності людини здобувати необхідну інформацію і застосовувати набуті знання і навички для розв'язання посталих життєвих проблем у професійній діяльності, навчанні, побуті тощо.

За Дж. Брунером генезу освітніх парадигм можна звести до таких основних зразків (моделей) освітньої діяльності: навчання як наслідування; навчання як трансляція набутого людством соціального досвіду; навчання як процес формування мислення дитини. Сучасна парадигма освіти об'єднує ці три моделі освітньої діяльності на основі відомих у педагогіці й апробованих у шкільній практиці підходів – особистісно орієнтованого, діяльнісного і компетентнісного. У цій тріаді центральне місце стосовно змісту освіти належить компетентнісним засадам його побудови. Попередні освітні стандарти також використовували компетентнісний підхід, проте в їх основу покладені

предметні компетентності за усталеними в шкільній практиці навчальними предметами (математика, історія, біологія, фізика, хімія, трудове навчання тощо), в межах яких окреслювався основний зміст і вимоги до його засвоєння. Нинішні стандарти освіти у структуруванні змісту орієнтуються на ключові компетентності; зміст освіти визначається компетентнісним потенціалом, який розкриває внесок кожної освітньої галузі у формування відповідних ключових компетентностей.

Досягнення обов'язкового результату навчання, обумовленого державним стандартом, може відбуватися у різний спосіб: шляхом «традиційного» навчання окремих предметів або завдяки інтеграції змісту навчання різних галузей знань у єдиний курс чи за допомогою інших інтегрованих форм освітньої діяльності. Як саме будуть реалізовуватися заплановані стандартом обов'язкові результати визначає освітня програма, яку розробляє заклад освіти.

Нинішня модернізація змісту освіти передбачає ширше використання інтеграційного підходу до його структурування, запровадження на певних етапах навчання інтегрованих курсів та інших форм інтеграції змісту освіти. Це не виключає предметного підходу до навчання, а лише урізноманітнює його методи і способи реалізації змісту освіти в освітніх і навчальних програмах відповідно до вимог державних стандартів освіти, вікових особливостей розвитку дитини і завдань, що стоять перед освітньою галуззю.

У педагогіці інтеграційний підхід в освіті тлумачать у більш широкому сенсі, ніж механічне (формальне) об'єднання кількох предметів в один «інтегрований курс», зокрема як спосіб вивчення певного об'єкта чи явища з точки зору різних галузей знань. Це може бути інтеграція знань на основі міжпредметних зв'язків (вивчення будови речовини на основі фізичного і хімічного знання), тематична інтеграція знань під час дослідження певного явища з позицій різних наук (енергія у фізиці, хімії, біології тощо). В освітній практиці відомі й інші варіанти реалізації інтеграційного підходу до навчання як способу конструювання змісту освіти. За певних умов вона може набути форму інтегрованого курсу як один із варіантів реалізації змісту освіти.

Структуризація змісту освіти зумовлена також прагматичними цільовими настановами життєвого вибору учнів. Якщо набуті знання і компетентності є необхідним фундаментом майбутньої професійної кваліфікації чи здобуття освіти більш високого рівня, то відповідна система знань реалізується окремим навчальним предметом, як правило, поглибленого рівня засвоєння. Якщо ж вона відіграє світоглядну роль, наприклад, природничі науки для «гуманітаріїв» або суспільні для «природничників», то доцільнішим буде інтегрований курс, який розкриває цілісність наукового знання у поясненні феноменів навколишнього світу і є необхідною умовою цілісного розуміння довкілля. Тому, на нашу думку, інтеграційний підхід в освіті може запроваджуватися на будь-якому етапі шкільного навчання, враховуючи при цьому вікові особливості і пізнавальні інтереси учнів та освітні завдання курсу.

На користь запровадження інтеграційного підходу в освіті вказує факт розгортання у різних країнах світу дидактичної системи STEM-освіти як розумного узгодження змісту навчання природничих наук, техніки та технологій і математики.

Загалом добір змісту базової середньої освіти відбувається на підставі означення її мети і вибору адекватної моделі навчання. У нинішніх умовах вона спрямована на інтелектуальний та емоційний розвиток дитини, формування її особистісного знання. Освітній процес має ґрунтуватися на унікальності кожного учня як особистості і

персоніфікації його освітньої траєкторії. Знання, вміння і ставлення, сформовані в такому освітньому процесі, стають його особистісно усвідомленим досвідом, що відображається у формі набутих компетентностей і світогляду.

Зміст базової середньої освіти, що ґрунтується на компетентнісному підході, повинен бути зорієнтований на здатність учнів застосовувати набуті знання і вміння в різноманітних життєвих ситуаціях. У такій діяльності результат навчання характеризується не обсягом засвоєних знань чи вмінь, а динамізмом когнітивних процесів щодо їх застосування у поясненні світу, обґрунтуванні прийнятих рішень, аналізі й оцінюванні подій, висловленні ставлень тощо. Зміст базової середньої освіти має стати цілісним і системним щодо формування всієї сукупності ключових компетентностей, продовженням початкової освіти і фундаментом для здобуття профільної середньої.

Малієнко Ю. Б.,

кандидат педагогічних наук,

старший науковий співробітник відділу суспільствознавчої освіти,

Інститут педагогіки НАПН України, м. Київ, Україна

РОЗВИВАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СУЧАСНИХ ПІДРУЧНИКІВ З ІСТОРІЇ ДЛЯ 10-11 КЛАСІВ

Трансформація освіти передбачає модернізацію основних компонентів процесу навчання, серед яких важливу роль відіграють підручники з історії для 10-11 класів. Хоча питання їх змісту неодноразово обговорювалося на освітніх та історичних форумах, воно й досі залишається одним з найбільш дискусійних. І це не дивно, адже в старших класах учні / учениці досліджують доволі складні, суперечливі й до сьогодні важливі соціально-економічні, політичні, культурні події, явища, тенденції в Україні та світі ХХ–ХХІ ст. Саме тому актуальними залишаються принципи відбору та формування змісту шкільних підручників з історії для 10-11 класів, питання їх ефективного використання у навчально-виховному процесі, власне те, що забезпечуватиме розвивальний потенціал підручника.

Розвивальний потенціал підручника ми розглядаємо як комплекс поліфункціональних взаємопов'язаних показників / факторів, які інтегрують когнітивний, дослідницький, творчий, мотиваційно-оцінний чинники навчання історії, уможлиблюють різнобічний розвиток, виховання й соціалізацію особистості з активною громадянською позицією, сприяють становленню конкурентоздатної людини, спроможної реагувати на виклики сучасного суспільства через розуміння історичних подій, явищ, процесів, національних інтересів України ХХ–ХХІ ст., її місця у світовій історії.

Пріоритети когнітивного чинника визначені програмою, зокрема, це: усталена періодизація новітньої історії, принципи історичної пам'яті, хронологічної послідовності, науковості, логічності, гуманізації, проблемного викладання, національної спрямованості, полікультурності [1]. Такий підхід уможлиблює поглиблення інтересу випускників / випускниць до історії як сфери знань і навчального предмета, набуття ними системних історичних понять, розвиток мисленнєвих здібностей та умінь, необхідних для розуміння підлітками сучасних викликів.

Розвивальному потенціалу підручника сприяє реалізація в його змісті навчально-пізнавального комплексу: алгоритмів дослідницької діяльності учнів / учениць, системи завдань, спрямованих на формування в них складників ключових і предметної історичної